

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВ «ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ КОЛЕДЖ «ПОЛІССЯ»»**

Циклова комісія педагогіки та фізичного виховання

**ОХОРОНА ПРАЦІ
ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА**

Освітньої програми:

Початкова освіта

Галузі знань:

01 Освіта / Педагогіка

Спеціальності:

013 Початкова освіта

БЕРЕЗНЕ – 2025

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Викладач Миколай С.А.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії педагогіки та фізичного виховання

Протокол №6 від «21» лютого 2025 року

Голова циклової комісії

Олександр ІВАЩУК

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Забезпечення здорових і безпечних умов трудової діяльності в нашій країні потребує корінної зміни ставлення всього суспільства до питань охорони праці та цивільного захисту населення від надзвичайних ситуацій, підвищення освіти посадових осіб і спеціалістів усіх рівнів, всього населення країни.

1. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язкова навчальна дисципліна «Охорона праці та цивільний захист населення» є складовою циклу професійної підготовки фахових молодших бакалаврів. Програма вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці та цивільний захист населення», складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів спеціальності 013 Початкова освіта.

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ, ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни – рацеохоронні компетентності ефективного управління охороною праці на основі визнання пріоритету життя і здоров'я працівників над результатами виробничої діяльності та з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу і міжнародного досвіду.

Завдання навчальної дисципліни полягає у формуванні інтегрованої здатності використовувати набуті компетентності для оздоровлення умов праці на робочому місці з метою збереження здоров'я і працездатності працівників під час професійної діяльності та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та особисту безпеку, а також запобігання виникненню надзвичайних ситуацій.

Предмет вивчення навчальної дисципліни є : система положень, норм і правил, що дозволяє людині безпечно здійснювати трудову діяльність, пов'язану з використанням технічних засобів праці.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті вивчення навчальної дисципліни **здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:**

Інтегральна компетентність. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі в професійній діяльності, що вимагає застосування положень і методів психолого-педагогічної науки та характеризується певною невизначеністю умов, а також нести відповідальність за результати своєї діяльності в освітньому процесі.

Загальні компетентності.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і

громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності.

СК 4. Здатність дотримуватись вимог нормативно-правових документів, що регламентують організацію освітнього процесу в початковій школі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- ◆ законодавчі та нормативно-правові документи з безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці для успішного виконання виробничих та управлінських функцій;
- ◆ систему головних організаційних і технічних заходів, направлених на підвищення рівня безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці;
- ◆ сучасні методи аналізу ризиків професійної діяльності, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах;
- ◆ умови виникнення і розвитку небезпек, їхнього переростання у надзвичайні ситуації.

Вміти:

- ◆ організувати діяльність трудового колективу з обов'язковим врахуванням вимог охорони праці та здоров'я працівників, забезпечивши раціональний розподіл обов'язків і повноважень з вирішення питань безпеки праці та постійний контроль за їхнім виконанням;
- ◆ впровадити головні організаційні і технічні заходи, направлені на підвищення рівня безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці з метою усунення причин нещасних випадків та професійних захворювань;
- ◆ організувати вивчення професійних (виробничих) ризиків та забезпечити підготовку адекватних заходів щодо їхнього зниження шляхом впровадження досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду;
- ◆ визначити коло своїх обов'язків з питань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на суб'єктах господарювання;
- ◆ забезпечити проведення навчання серед працівників та населення з питань безпеки життєдіяльності та дій у разі надзвичайних ситуацій.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

навчальних досягнень здобувачів освіти з дисципліни
«Охорона праці та цивільний захист населення»

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є: регулярна перевірка завдань, виконаних як на заняттях, так і позааудиторний час, тематичне тестування, контрольна робота, диференційований залік.

6. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність 013 Початкова освіта Освітня програма: Початкова освіта Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Нормативна
		Рік підготовки: 1-й рік
		Семестр – 2
		Лекційні – 20
		Практичні - 40
		Самостійна робота – 30
		Вид контролю: диференційований залік

7. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА І. ПОНЯТТЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ. Модель життєдіяльності людини. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Теоретичні та методологічні основи БЖД. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек. Методичні підходи до визначення ризику. Аналіз небезпек і управління ризиком. Правова і нормативно-технічна документація з охорони праці. Класифікація небезпек. Природні небезпеки. Види техногенних небезпек. Механічні небезпеки. Хімічні небезпеки. Енергетичні небезпеки.

ТЕМА ІІ. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ. Єдина державна система цивільного захисту Тероризм, його види та вражаючі фактори. Особливий період. Воєнний стан. Права та обов'язки громадян. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій. Профілактика виробничого травматизму. Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій. Локалізація та ліквідація НС. Організація і забезпечення ЦЗ на об'єкті господарської діяльності. Метеорологічні умови виробничого середовища.

ТЕМА ІІІ. РОБОЧА ЗОНА. Повітря робочої зони. Заходи і засоби нормалізації повітря робочої зони. Значення освітлення для трудової діяльності. Розрахунок

природного освітлення. Джерела, оцінка та методи захисту від шуму. Джерела, оцінка та методи захисту від вібрації. Джерела, оцінка та методи захисту від електромагнітних полів і випромінювань. Джерела, оцінка та заходи захисту від ультрафіолетового випромінювання.

ТЕМА IV. БЕЗПЕКА НА РОБОЧОМУ МІСЦІ. Гігієнічні класи умов праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Виробниче освітлення. Психофізіологічні шкідливі фактори трудового процесу. Електротравматизм та дія електричного струму на організм людини. Специфіка виробничої санітарії та гігієни праці на комп'ютеризованих робочих місцях. Атестація робочих місць за умовами праці. Складові безпеки праці на сучасному виробництві. Сигнальні кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.

ТЕМА V. РАДІАЦІЙНА БЕЗПЕКА. Норми радіаційної безпеки. Охорона праці в хімічних лабораторіях та на дослідних установках. Пожежна безпека. Небезпека замикань на землю в ЕУ. Напруга кроку. Заходи захисту від прямого дотику в нормальному режимі роботи електроустановок. Організація безпечної експлуатації діючих електроустановок.

ТЕМА VI. УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ. Джерела, шляхи і засоби забезпечення пожежної безпеки об'єктів господарювання. Організація пожежної безпеки на ОГД. Основні положення державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві. Системний підхід і аналіз при організації охорони праці на підприємстві. Функції управління охороною праці.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні дисципліни застосовуються словесні, наочні та практичні методи навчання; словесні та наочні – під час лекційних занять та консультацій, практичні – під час практичних та самостійних робіт. Зокрема, застосовуються інтерактивні методи подання навчального матеріалу: створення проблемних ситуацій; робота у великих і малих групах (умовно «фахових»); рольові вправи, наближені до виробничих ситуацій; виконання евристичних вправ; метод «моделювання ситуації (переважно виробничої)» тощо. Застосовуються комп'ютерні, інтернет-технології та спонукання здобувачів освіти до їх використання, що оптимізує, інтенсифікує освітній процес, адже є не тільки джерелом навчальної текстової та відеоінформації, а й дає можливість конструювання, відтворення певних виробничих ситуацій, у яких реалізуються здобуті теоретичні знання, набуті практичні навички за фахом.

9.РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник / Стиценко Т.Є., Пронюк Г.В., Сердюк Н.М., Хондак І.І. – Харків: ХНУРЕ, 2018. – 336 с.
2. Безпека людини у сучасних умовах: Монографія / В.В. Березуцький, Н.Л. Березуцька, А.О. Богодист та ін.; За заг. ред. проф. В.В. Березуцького. – Харків: ФОП Мезіна В.В., 2018. – 208 с.
3. Безпека життєдіяльності та охорона праці. Підручник/ за заг. ред. В.В. Сокурєнка – Харків: ХНУВС, 2021. – 308 с.
4. Вахонєва Т.М. Основи охорони праці в Україні: навч. посіб. – Київ : Білка, 2019. – 508 с.
5. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці : Підручник. 6-е вид. / За ред. М.П. Гандзюка. – К.: Каравела, 2018. – 384 с.
6. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці : Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2021. – 280 с.
7. Желібо Є. П. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / Є. П. Желібо, І. С. Сагайдак / Ун-т державної фіскальної служби України. – Ірпінь, 2020. – 256с.
8. Запорожець О.І., Протоєрейський О.С., Франчук Г.М., Боровик І. М. Основи охорони праці: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2021. – 264 с.
9. Зацарний В.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Зацарна О.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2016. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>.
10. Основи охорони праці : підручник / М. С. Одарченко, А. М. Одарченко, В. І. Степанов, Я. М. Черненко. – Х. : Стил-Издат, 2017. – 341 с.
11. Основи охорони праці на підприємствах індустрії моди : навч. посіб. / В. О. Мусієнко, І. В. Панасюк, О. О. Романюк. – Київ : Гордон, 2018. – 508 с.
12. Сукач Ю. Г., Сукач Р. Ю., Ткачук Р. Л., Синельников О. Д. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: Практичний посібник. – Львів: Видавництво «Растр-7», 2021. – 260 с.
13. Чалий Д.О., Сукач Ю.Г., Сукач Р.Ю., Гаврись А.П. Адміністративно-правова діяльність у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки: Навчально-методичний посібник. – Львів: Видавництво «Растр-7», 2021. – 213с.
14. Александрова Т.Ф. Підготовка працівників на підприємствах, в установах та організаціях до дій у надзвичайних ситуаціях за програмою загальної підготовки: навчально-методичний посібник. – Кропивницький: НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області, 2018 – 196 с.
15. Безпека людини у сучасних умовах: Монографія / В.В. Березуцький, Н.Л. Березуцька, А.О. Богодист та ін.; За заг. ред. проф. В.В. Березуцького. – Харків: ФОП Мезіна В.В., 2018. – 208 с.
16. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: навч. посіб. /

- О.П. Яворовський, В.М. Шевцова, В.І. Зенкіна та ін.; за заг. ред О.П. Яворовського. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 288 с.
17. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 158 с.
18. Охорона праці (Законодавство. Організація роботи): навч. посіб. / За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. – Львів : «Тріада плюс», 2010. – 648 с.
19. Охорона праці (практикум) : навч. посіб. / За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. – Львів: «Тріада плюс», 2011 – 436 с.
20. Охорона праці та промислова безпека : навч. посіб. / К. Н. Ткачук, В. В. Зацарний, Р. В. Сабарно, С. Ф. Каштанов, Л. О. Мітюк, Л. Д. Третякова, К. Ткачук, А. В. Чадюк. За ред. К. Н. Ткачука і В. В. Зацарного. – К.: Основа, 2009 – 456 с.
21. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295с.
22. Чалий Д.О., Тарнавський А.Б., Сукач Р.Ю., Веселівський Р.Б. Техногенна безпека АЕС: Частина II. Навчальний посібник. – Львів: Каменяр, 2020. – 340 с.
23. Цивільний захист у схемах: навч. посібник / А.О. Собакар, Д.Г. Казначес, В.Д. Поливаний, О.І. Бойко. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. – 144 с.
24. Ковжого, С. О. Цивільний захист і охорона праці в галузі : навч. посіб. / С. О. Ковжого, С. А. Тузіков [та ін.]. – Харків : Право, 2018. – 192 с.
25. Смирнитська, М. Б. Охорона праці в галузі. Ресторанне господарство і торгівля : навч. посіб. / М. Б. Смирнитська, Р. М. Тріщ. – Харків : Світ Книг, 2020. – 362 с.

Інформаційні ресурси

1. Правова інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua/>.
2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Держпраці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dsp.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>.
5. Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/>